

Săptămîna teatrului scurt

În ciclul manifestărilor teatrale de interes republican, ale căror inițiative, pornite din diferite centre județene sau municipale, izbutesc să polarizeze diverși factori responsabili ai vieții teatrale, firește integrată Festivalului național „Cîntarea României”, la Oradea s-a desfășurat Săptămîna teatrului scurt. Închinată piesei contemporane românești, ediția 1976 (23—29 noiembrie), în ansamblul ei, s-a constituit — prin actualitatea ardentă a temei, prin suita de spectacole supuse discuțiilor și, mai ales, prin colocviul final — ca una dintre acțiunile interesante ale acestei jumătăți de stagiu.

Ideea s-a născut în redacția publicației lunare de cultură „Familia” din Oradea. Și nu întâmplător — Bihorul avînd vechi tradiții de spectacol cu piese într-un act, jucate în secolul trecut, în limbile română și maghiară, atît de către amatori, cît și de către profesioniști, iar Oradea fiind locul unde a trăit și a lucrat Iosif Vulcan, fondatorul „Familiei”, pe drept socotit „ctitorul, părintele teatrului românesc din Ardeal”, cel mai jucat autor dramatic în Transilvania celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea, autor a peste 20 de comedii într-un act, ce au contribuit substanțial, în epocă, la cristalizarea limbii literare românești și la cultivarea spiritului civic și patriotic. Înnoșînd, așadar, firele tradiției cu o cerință imperioasă a zilei, înserisă în documentele de partid, și anume, găsirea de noi formule de spectacol, apte să mobili-

zeze conștiințele, ideea unei dezbateri centrate pe teatrul scurt a stîrnit ecou, adunînd la Oradea, pentru o săptămîină de lucru, cîteva colective teatrale, actori, regizori, secretari literari, cadre didactice din învățămîntul artistic superior, critici dramatici și, alături de acești profesioniști ai mișcării teatrale, cîteva formații reprezentative de artiști amatori, cu instructorii lor.

Așadar, Săptămîna teatrului scurt, dedicată piesei românești de actualitate, patronată de Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Bihor (sub conducerea președintelui său, Ioan Chira), de Asociația oamenilor de artă din instituțiile teatrale și muzicale (A.T.M.), de redacția revistei „Familia” (care a închinat acestei dezbateri un număr și două ediții speciale) și de Teatrul de Stat din Oradea, s-a impus, în final, prin tot ce

PARTICIPANȚI :

DIN PARTEA C.C.E.S. : Radu Costantinescu, director adjunct în Direcția așezămîntelor culturale din Consiliul Culturii și Educației Socialiste.

COORDONATOR DIN PARTEA BIROULUI SECȚIEI DE CRITICĂ DRAMATICĂ A A.T.M. : Margareta Bărbuță.

DRAMATURGI: Mircea Bradu, Paul-Cornel Chitic, George Genoiu.

DIRECTORI DE TEATRE : Petre Bușca, Constantin Dinischiotu, Constantin Petrican, Eugen Țugulea.

REGIZORI : Alexa Visarion, Magda Bordeianu, Alexandru Colpacci, Sergiu

Savin, Szombatti Gille Otto, Nicoleta Toia.

SECRETARI LITERARI: Andrei Borkor, Francisc Csiki, Iosif Kelemen, Stanca Ponta, Elisabeta Pop, Elisabeta Salcă.

CRITICI : Vladimir Brînduș, Dumitru Chirilă, Ion Cocora, Mihai Crișan, Viorel Horg, Antoaneta Iordache, Mira Iosif, Ion Lazăr, Constantin Paiu, Doina Papp, Ion Parhon, Cornel Pop, Mihai Sin, Valentin Tașcu, Radu Țuculescu, Bogdan Ulmu, Stelian Vasilescu,

CADRE DIDACTICE LA I.A.T.C. : Horia Deleanu, Ioana Mărgineanu, Eugen Nicoadă, Doina Sipoș.

a însemnat și însumat ca idei și probleme și, în egală măsură, prin neîmplinirile și inconsecvențele constatate, ca o manifestare stimulatorie pentru dezvoltarea acestui tip de spectacol. În urma dialogului sală-scenă, creatori-critici, și a demonstrațiilor de practică teatrală, pertinent dezbătute teoretic, s-a obținut o clarificare a conceptului de teatru scurt, precum și o angajare în realizarea acestuia a profesioniștilor și a amatorilor.

Văzind în piesa scurtă și, cu deosebire, în serierile românești contemporane un mijloc operativ și eficient de incitare a publicului la un dialog viu pe teme de actualității socialiste; văzind în piesa scurtă — ce se bucură de cea mai largă audiență în repertoriul teatrelor de amatori — o tribună de formare a conștiinței estetice și un instrument de civilizare spirituală; văzind în piesa scurtă o formă spectaculară mobilă, dinamică, receptivă la inovație și cu impact asupra spectatorilor, organizatorii orădeni s-au adresat, în principiu, tuturor colectivelor teatrale din țară, invitându-le să participe, cu spectacoale-ctalon, la această primă ediție. Din păcate — și acest lucru trebuie spus de la început — organizatorii, în pregătirea obstinată a acestei „săptămâni”, n-au avut suficientă și responsabilă grijă de acoperirea ei repertorială. Bibliografia piesei într-un act, propusă și publicată cu mult timp înainte, n-a apărut ca rezultatul unei selecții bazate pe ferme criterii ideologice și artistice, ci a fost un simplu inventar de titluri, ca atare, lipsit de orice eficiență. Pe deasupra, nici răspunsul teatrelor n-a fost mulțumitor, și, în selecția finală, la care n-au venit nici măcar toate teatrele anunțate, n-au defilat numai spectacole exemplare; lista titlurilor a apărut restrânsă, formulele scenice, echivoce, iar aria investigației tematice și a demonstrațiilor scenice, destul de îngustă.

În programul Săptămâinii, o zi a fost destinată formațiilor de amatori, suita reprezentațiilor acestora înfățișându-ne, în schimb, o diversitate a modalităților de expresie; din acest punct de vedere, selecția a operat cu mai multă exigență și, aș spune, cu o mai mare eficiență, în demonstrația unor diferențe în mijloacele transpunerii scenice.

Suita spectacolelor teatrelor profesioniste a demonstrat clar câteva realități: nu se acordă suficientă atenție piesei într-un act; cum s-ar zice, nu se cultivă genul. Nenumărați dramaturgi valoroși au, între copertile volumelor de teatru, piese scurte ne jucate. Paul Everac, Teodor Mazilu, Horia Lovinescu, Marin Sorescu, Al. Mirodan, Ion Băieșu, Leonida Teodorescu, Dumitru Solomon, Iosif Naghiu (lista e lungă) au scris și scriu piese concentrate, care ar oferi teatrelor deschideri spre variate modalități de spectacol. Din diferite motive — și, trebuie să recunoaștem, aici au intervenit și confuzii în definirea conceptului de teatru scurt, și dificultăți organizatorice, dar și multă inerție în investigația repertorială — reprezentațiile jucate în această săptămână n-au ilustrat exact tema afișului, n-au fost destul de reprezentative, îndeosebi ca literatură dramatică. Cu puține excepții — între care se înscriu piesele selectate din opera lui D. R. Popescu, a lui Deak Tamas, a lui Kocsis Istvan (dar, în cazul acestuia din urmă, o piesă... mai puțin scurtă) — titlurile n-au fost de valori egale. Unele teatre au confundat teatrul scurt cu recitalul dramatic (Baia Mare), altele au comprimat „piese lungi”, tatonând soluții scenice mai mult sau mai puțin reușite. Aici se înscrie montarea agitatrică cu *Puterea și Adevărul* (Birlad), în versiunea lui Alexa Visarion, exemplară în intenția definirii stilistice a genului: dinamism, concizie, tensiune conflictuală, deznodământ clar și incitare la reflecție; nu și ca adaptare

PROGRAMUL SPECTACOLELOR :

Teatrul de Stat din Oradea, secția română : *Appassionata* de Aurel Gh. Ardeleanu (regia, Sergiu Savin ; scenografia, Petru Voichescu) ; Teatrul de Stat din Oradea, secția maghiară : *Insula fierbinte* de Deak Tamas (regia, Farkas Istvan ; scenografia, Eliza Popescu) ; Teatrul de Stat din Arad : *Balada celor doi îndrăgostiți* de Dimitrie Roman (regia, Dan Alecsandrescu ; scenografia, Eva Györfy) ; Teatrul de Nord din Satu Mare, secția maghiară : *Andilandi* de D. R. Popescu (regia, Kovacs Adam ; scenografia, Görgenyi Gabriella) ; *Expoziție pe stradă* de Kocsis Istvan (regia, Gyöngyösi Gabor ; scenografia, Görgenyi Gabriella) ; Teatrul Dramatic din Baia Mare : *Balada lui Grigore Pinteazul*, adaptare de Iosif Capoceanu după culegerea lui Ion Pop Rețeganul și Isidor Râpă (interpret, Vasile Constantinescu) ; Teatrul „V. I. Popa” din Birlad : *Puterea și Adevărul*, versiune de Alexa Visarion după Titus Popovici (regia și scenografia, Alexa Visarion) ; Teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani : *Un proces posibil* de Al. Mirodan (regia, Constantin Dinischiotu și Cazimir Tănase ; scenografia, Constantin Molocea).

Teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani a mai prezentat, ca un omagiu adus lui Iosif Vulcan, cel care a înlesnit debutul lui Eminescu în paginile „Familiei”, spectacolul-medalion alcătuit din *Emmi* și *Histrion* de Mihai Eminescu (regia, Ion Olteanu ; scenografia, Constantin Piliuță).

dramaturgică, schema literar-dramatică compusă de regizor limitând problematica complexă a operii lui Titus Popovici, îngustind viziunea scriitorului. O formulă de compromis între modalitatea curentă de reprezentare și teatrul scurt este și *Appassionata* de Aurel Gh. Ardeleanu (Oradea), evocare a luptei eroice a uteciștilor în ilegalitate, text de factură poetică, pe baza căruia regizorul Sergiu Savin a construit un bun spectacol politic, o montare dinamică, în stilul „agit-prop”, cu procedee ale teatrului epic, organic grefate pe soluțiile „comediei negre”, grotești, luminând clar mesajul-testament al generației care s-a sacrificat pentru prezentul nostru. Dar în ce măsură caracterul epic definește teatrul scurt? O piesă lungă, ca *Appassionata*, de pildă, poate constitui un spectacol într-adevăr scurt?

Care sînt cerințele principale ale piesei scurte? Care sînt trăsăturile definitorii ale spectacolului scurt? Ce înseamnă actualitatea, ca arie tematică? Aceste întrebări și încă altele cîteva au fost dezbătute în cele două zile ale colocviului.

Conceptîndu-l ca un colocviu-anchetă, organizatorii au lansat, dealtfel, cîteva întrebări către participanți. Le publicăm, considerîndu-le utile pentru viitoarele dezbateri în jurul piesei și, respectiv, al teatrului scurt:

● *Cum apreciați producția editorială (și din reviste) a piesei scurte, în acești ani?*

● *Exprimă piesă scurtă — prin inspirație, tipologie umană, mesaj și substanță — maturitatea politică și estetică cerută de exigența culturală a societății românești actuale?*

● *Cum apreciați relația piesei scurte cu publicul și cu instituțiile culturale profesionale și de amatori, chemate să-i dea viață?*

● *Ce credeți că trebuie făcut pentru ca piesa scurtă să intre sau, mai bine zis, să reintre în drepturile ei artistice, pe scenele teatrelor profesionale?*

● *Ce modalități propuneți, în activitatea teatrală a amatorilor de la orașe și sate, pen-*

tru ca aceasta să declanșeze posibilitețile de simțire și creație ale maselor în Festivalul național „Cîntarea României”?

● *Cum vedeți colaborarea între teatrele profesionale și artiștii amatori?*

Incitate de întrebările anchetei și stimulate de cele cîteva comunicări (mai puțin de spectacolele văzute), lucrările colocviului au seriat o seamă de probleme ale teatrului scurt. S-a insistat asupra condițiilor complexe ale momentului social-istoric, asupra factorilor socio-psihologici și socio-culturali care favorizează genul scurt, ca o formă eficientă și corespunzătoare sensibilității publicului contemporan. S-a discutat, pe larg și cu aplicație, dacă teatrul scurt trebuie să aparțină cu prioritate, dacă nu chiar în exclusivitate, amatorilor, sau poate capta, în mod real, interesul și pasiunea profesioniștilor. S-a demonstrat faptul că valoarea artistică, condiție primă a oricărui act literar-artistice, nu poate, nu trebuie să fie neglijată în elaborarea piesei scurte; au fost criticate, în acest sens, cu vehemență, concesiile făcute de unii scriitori, chiar dintre cei mai valoroși, în confecționarea unor piese scurte, așa-zis destinate amatorilor. La acest recensămint făcut piesei scurte, s-a constatat decalajul mare dintre piesa „pentru profesioniști” și cea „pentru amatori”. Fi-rește, s-a pledat pentru piesa bună, de substanță, și angajată, indiferent de scena care o valorifică, pentru lărgirea cîmpului tematic în abordarea genului și, concomitent, pentru transgresarea elementului tematic în fapt de artă.

Săptămîna orădeană a demonstrat, ca fapt de netăgăduit, că teatrul profesionist e, la ora actuală, nepregătit să răspundă unei competiții cu piese scurte, acestea rămî-nînd, deocamdată, un apanaj al amatorilor; dar teatrul scurt nu trebuie să acționeze prin așa-numitele „piese pentru amatori”, ci prin opere importante, pregnante și expresive, în măsură să sensibilizeze conștiința participanților, fie ei spectatori ai teatrului profesionist, fie crea-

SPECTACOLE PREZENTATE DE AMATORI :

Căminul cultural din Holod: *Cîne poartă vina?* și *Dracul era chiar vecina* (teatru nescris); Căminul cultural din Roșia: *Țărani* de Mihai Georgescu și *Lista de subscripție* de Crăciun Parasca (instructori, Ioana Toma și Crăciun Parasca); Casa de cultură din Tîrgu Lăpuș: *La o piatră de hotar* de I. D. Sirbu; Casa de cultură din Pitești: *Idee* de P. Bărbulescu.

COMUNICĂRI :

STELIAN VASILESCU, redactor la „Familia”, animatorul acțiunii orădene: „Marginalii la o bibliografie a teatrului scurt românesc contemporan”; DUMITRU CHIRILĂ, redactor la „Familia”: „Considerații pe marginea comediei într-un act”; ELISABETA POP, secretar literar al Teatrului de Stat din Oradea: „Pledoarie pentru piesa scurtă”; CRĂCIUN PARASCA, instructor la Centrul județean Bihor de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă: „Formule scenice inedite în teatrul de amatori din județul Bihor”.

tori în formațiile amatoare. Modalitatea specifică genului — și s-a insistat asupra acestui specific — corespunde azi, nemijlocit, receptivității publicului contemporan. Acestui spectator contemporan nu se cuvine să-i dăm o piesă scurtă bună, cînd vine la teatru, și o piesă scurtă proastă, cînd joacă teatru. În acest context, s-a precizat deosebirea importantă dintre conceptul, valoros, de teatru de amatori și cel, nociv, de amatorism, în înțelesul de diletantism. Demonstrîndu-se că lipsa valorii artistice anulează intențiile educativ-politice ale unei scrieri sau reprezentații, discuțiile s-au inserat în consensul exigenței, cerîndu-li-se dramaturgilor, în primul rînd, să investigheze, prin piesa scurtă, aspecte esențiale ale realității, ale conștiinței sociale, să răspundă, prin aceste scrieri, de un calibru aparte, la întrebări majore ale epocii. Coloeviul a dovedit din plin utilitatea temei propuse, date fiind, pe de o parte, importanța acestui tip de spectacol în formarea și atragerea spectatorilor la teatru, pe de alta, „foamea” de piese scurte manifestată în rîndul celor peste 5000 de formații de artiști amatori. S-a arătat că teatrul scurt reprezintă o mare sursă de îmbogățire a repertoriului, că este genul cel mai apt să stimuleze strîngerea

legăturilor dintre arta profesionistă și manifestările artiștilor amatori, lărgind cîmpul experiențelor și sporînd eficiența educativă a spectacolului teatral. Dar, repertoriul „scurt”, ca atare, n-a fost analizat cu pertinență în liniile lui ideologice și artistice. Din bibliografia inițială n-a mai rămas în atenția participanților la discuții decît un extras, și acesta mai mult decît discutabil, care, însă, surprinzător, n-a fost luat în seamă, pentru a fi supus judecăților critice de rigoare.

Concluziile au desenat, cu fermitate, ideea că dialogul în jurul piesei, al teatrului scurt, abia s-a inaugurat; că însăși suita spectacolelor aduse la Oradea, ca mostre, a demonstrat că problema teatrului scurt este acută. Formă eficientă a educației prin artă, formă veche și nobilă — neglijată serios și păgubitor în ultimele stagioni — formă accesibilă, de artă deschisă, pe deplin angajată, vizînd direct, laconic, conștiințele, teatrul scurt a fost dezbătut în capitala Bihorului doar în datele lui generale. O dezbateră și mai largă, concentrînd forțe responsabile, proeminente, se arată, azi, imperios necesară.

Mira Iosif

Formule scenice inedite

■ CRĂCIUN
PARASCA

în teatrul de amatori din județul Bihor*

Într-o discuție despre formule și modalități scenice noi în teatrul de amatori din județul Bihor, unde ființează peste o sută de formații, aș porni de la o problemă deseori abordată, aici, și cu alte prilejuri, și anume, calitatea pieselor de teatru scurt.

Personal, susțin că nu poate fi vorba de o penurie de piese scurte, chiar dacă unele, și nu puține, cu toată generozitatea ideilor conținute, sînt sub nivelul minimei exigențe artistice. Mai mult, aș spune că putem oricînd

realiza o listă de texte dramatice contemporane într-un act, eficiente în educația etică și estetică a publicului de la orașe și sate.

Autorii dramatici rămîn, însă, datori la unele capitole, care vizează problematica tineretului (privită unilateral, exclusiv critic), educația ateist-științifică (piese puține, insuficiente pentru o opțiune). Din păcate, nici piesa inspirată din viața satului nu este, în multe cazuri, ancorată în realitățile contemporane, mutațiile social-economice produse aici nefiînd surprinse dramatic, ci descriptive. În plus, autorii nu țin seama de niște elemente de care depinde opțiunea instructorului

* Comunicare prezentată la coloeviul din Săptămîna teatrului scurt.